

Asia: VN/3071/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi

Esitysluonnoksen kokonaisuutta koskevat kysymykset

Yleiset huomiot automaattista päätöksentekoa koskevasta sääntelykokonaisuudesta

Esitys on tarpeellinen ja hyvin perusteltu.

Huomiot ehdotetun sääntelyn suhteesta hallinnon lainalaisuuteen, hyvään hallintoon ja avoimuuteen sekä virkavastuuseen

-

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Miten arvioitte ehdotuksen ja siihen sisältyvien vaatimusten vaikuttavan päätöksenteon automatisoinnin kehittämiseen ja käyttöönottoon tulevaisuudessa? Mitä hyötyjä ja mitä haittoja ehdotuksella olisi tulevan kehittämisen ja automaation hyödyntämisen osalta?
- Onko ehdotetuilla muutoksilla vaikutuksia, joita esityksessä ei ole tunnistettu ja jotka eivät liity jäljempänä esitettyihin kysymyksiin?

-

Laki hallintolain muuttamisesta

Yleiset huomiot hallintolain 8 b luvusta

-

Huomiot automaattisen ratkaisemisen määritelmästä (53 e §:n 1 momentti)

Määritelmä on onnistunut.

Huomiot automaattisesti ratkaistavien asioiden käyttöalasta ja rajauksesta (53 e §:n 2-4 momentti)

Rajaus on selkeä. On tärkeää, ettei avustavan automaation käytölle aseteta lisäedellytyksiä.

Huomiot automaattisen ratkaisemisen oikeussuojaedellytyksestä (53 f §)

-

Huomiot automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta (53 g §)

-

Muut hallintolakia koskevat huomiot

-

Laki tiedonhallintalain muuttamisesta

Yleiset huomiot tiedonhallintalain 6 a luvusta

Tiedonhallintalain 26 §:ää koskien pyydetään täsmentämään, millä tasolla asiakirjojen lähettämisen tarkoitusta edellytetään rekisteröitäväksi. Useissa tilanteissa lähetyksen tarkoitus on ymmärrettävissä jo asialle rekisteröitävien asiakirjojen otsikoinnista tai nimeämisestä (esim. selvityspyyntö, vastinepyyntö) tai muutoin asiayhteydestä (esim. lähtevä lausunto aiemmin saapuneeseen lausuntopyyntöön). Säädöstä pitäisi täsmentää siten, että asiarekisteristä on käytävä ilmi asiakirjojen lähettämisen tarkoitus. Erillisen ”asiakirjojen lähettämisen tarkoitus” -kirjauksen edellyttäminen ei ole järkevää, jos tällä ei ole tosiasiallista informaatioarvoa.

Yleiset huomiot tiedonhallintalain 13 a §:stä

-

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Jos organisaatiollanne on jo käytössä automatisoituja päätöksentekoprosesseja: Onko ehdotuksen vaikutukset olemassa oleviin automatisoituihin päätöksentekoprosesseihin arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?

- Jos organisaatiollanne on jo käytössä automatisoituja päätöksentekoprosesseja: Jos käytössä olevasta automaattisesta päätöksenteosta jouduttaisiin luopumaan, millaisia resursseja nykyisten käsittelyvolyymien ja -aikojen säilyttäminen ilman automatisointia edellyttäisi?

- Onko tiedonhallintalakiin ehdotetun 13 a §:n vaikutukset arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?

-

Laki digipalvelulain muuttamisesta

Yleiset huomiot digipalvelulain 6 a §:stä

Vaatimukset ovat perusteltuja kehittyneemmälle palveluautomaatiolle, mutta niiden soveltaminen hakukentän omaisesti toimiviin chatbotteihin ei ole tarkoituksenmukaista.

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Onko digipalvelulakiin ehdotetun 6 a §:n vaikutukset arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?

- Miten arvioitte digipalvelulakiin ehdotetun 6 a §:n ja siihen sisältyvien vaatimusten vaikuttavan

palveluautomaation kehittämiseen ja käyttöönottoon tulevaisuudessa? Mitä hyötyjä ja mitä haittoja ehdotuksella olisi tulevan kehittämisen osalta?

Ehdotukset aiheuttaisivat lisäkustannuksia kaikkien uusien chatbottien käyttöönottoon sekä käyttöönoton jälkeiseen laaduntarkkailuun. Yksinkertaisimmat, pelkästään haun viranomaisten ohjeista suorittavat chatbotit tulisi selvästi rajata soveltamisalan ulkopuolelle. Laintasoinen säätely tulisi ulottaa koskemaan ainoastaan viranomaisten ohjeista tulkintoja tekeviä chatbotteja. Luonnollisen kielen käytön ei tulisi olla ratkaisevaa. Esimerkiksi jos kysymys on: ”Onko minulla oikeus opintotukeen” ja vastaus ”Opintotukea koskevat ohjeemme löytyvät ohjekeskuksesta, ks. [linkki sivustolle]”, ei tämän kaltaiselle chatbotille tulisi asettaa lisävaatimuksia.

Jos chatbot osaa selvittää hakijan tilannetta ja vastata esim. ”Antamiesi tietojen perusteella sinulla vaikuttaisi olevan oikeus opintotukeen. Opintotukea voit hakea [linkki]”, on esitettyjen vaatimusten asettaminen perusteltua.

Laki rikosasioiden tietosuojalain muuttamisesta

Huomiot 13 §:ään ehdotettavasta muutoksesta

-

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Huomiot ehdotetusta voimaantulosta sekä siirtymäsäännöksistä

Pikainen voimaantulo ja 12 kuukauden siirtymäaika ovat tarkoituksenmukainen ratkaisu.

Havila Marjo
Jyväskylän yliopisto